

УДК 821.111(73):7.035(73)

DOI 10.31.65/2520-6966-2020-14f-98-131-141

Т. В. Михед

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри зарубіжної літератури
Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0001-8041-1210, e-mail: tatiana.mykhed@yahoo.com

"Живи своїм життям": екоутопічні рефлексії Генрі Девіда Торо

Стаття присвячена аналізу екоутопічних ідей Г. Д. Торо, його спробам їхньої практичної реалізації під час Волденського експерименту, що був здійснений у контексті сучасних йому філософських рефлексій, які розробляли трансценденталісти на чолі з Р. В. Емерсоном. Утопічні проєкти, втілені у вигляді різного ґатунку комун, у випадку Торо прибрали виразу анархічного неприйняття цивілізації, самоізоляції та максимального наближення до природи, що розумілася ним як досконала модель, за якою формувалися людські дух і тіло. Ці ідеї Торо наснажувалися перекладеною ним "Сутрою Лотоса", одна з головних тез якої – "ставати буддою, подібно до трави чи дерева", що означало вчитися, самовідбутися відповідно до своєї природи, незважаючи на чужі приклади чи зразки. Так ідея індивідуальної екоутопії отримала за основу, окрім національного пуританського концепту пошуку втраченого раю, Емерсонового / трансценденталістського покладання на себе, романтичного індивідуалізму та конфлікту унікальної особистості з соціумом, ще й східні ментальні практики просвітлення й самостановлення як вирощування "плода будди". Емерсонів заклик "будувати свій власний світ" Торо трансформував у так звану філософію "природного життя" (*natural life*), яку намагався втілити, експериментуючи з власним життям на березі Волденського ставка. Він говорить, що прагне зустрітися з фактами життя – життєво необхідними фактами, що були б феноменом чи реальністю, яку Господь хотів явити, – безпосередньо, лицем до лица. Тому-то у День Незалежності, 4 липня 1845 року, Торо оселився в хатині на березі Волденського ставка, прагнучи практикою підтвердити сповідувані ним принципи спрощення життя і продемонструвати особисту незалежність від економічної системи засуджуваного ним суспільного устрою. Торо провів на Волдені 2 роки і 2 місяці. Головним здобутком того часу став начерк книги "Волден, або Життя у лісі", яка вийшла друком 1854 року, а її інтелектуальний меседж залишається запитаним і сьогодні. Експеримент Торо з власним життям виявився суголосним ідеям сучасних екофілософів, екокритиків, зелених анархістів, хоч він, індивідуаліст і анархіст, ніколи не мав на меті формувати чи очолити загін послідовників. Торо вважав свідоме усамітнення благодатним для людини. Для нього – це шлях до самопізнання і самовдосконалення як необхідної передумови осягання істини божественної природи. Для Торо цінність людини не зводиться до її шкіри,

*щоби треба було безнастанно об неї тертися. Самотність, був переко-
наний Торо, долається гармонізованим світом, де людина ніколи не буває
самотньою в оточенні природи і де відчувається як удома, що й дозволяє
плекати та увиразнювати свою індивідуальність.*

Ключові слова: Г. Д. Торо, Волден, екоутопія, зелений анархізм,
трансценденталізм, буддизм.

Постановка проблеми. На американських теренах утопічна ідея була вкорінена від початку формування Сполучених Штатів як незалежної держави, заснованої на пуританському підґрунті колоній перших поселенців. Побудова "Міста-на-Пагорбі", Нового Єрусалиму як взірця нового життя і прикладу, гідного захвату і наслідування, до сьогодні залишається живою, наснажуючи тяглість і вітальність "американської ідеї", як одного з посутніх складників концепту "американської мрії". Попри постійну увагу до цієї проблеми – форми рецепції, трансформації і модифікації утопізму в американському суспільстві та його культурі, тут існує чимало лакун, що потребують уваги сучасних дослідників. Одна з них – діяльність Генрі Девіда Торо (Henry David Thoreau, 1817–1862), неоднозначність постаті й творчості якого провокує появу нових студій, що, тим не менш, не вичерпують проблеми. Якщо американські дослідники останнім часом акцентують увагу на натурфілософських і дзен-буддистських ідеях Торо, дошукаючись його впливу на діяльність гіпі та інші форми суспільного непротивлення (включаючи Толстого, Ганді, Мартіна Лютера Кінга-мол.), то вітчизняні американісти більшою мірою зосередилися на осмисленні векторів розвитку літератури ХХ та початку ХХІ ст. При цьому ті тенденції, що до сьогодні залишаються панзонаковими в американській ментальності та культурі, зосібна утопізму в його специфічній редакції, багато в чому залежній від Торо, перебувають поза увагою. Тож предмет цієї статті – з'ясування й аналіз різноманітних форм вияву утопічної ідеї в житті й творчості Генрі Девіда Торо, що вплинули на провідні вектори сучасного літературного і певною мірою суспільного процесу, визначив і її наукову новизну. З цим пов'язана і актуальність аналізованої проблеми, що безпосередньо стосується як філософсько-культурологічних аспектів екокритики, так і тих форм "зеленого анархізму", що в умовах зміни клімату охопили глобалізований світ.

На становлення людської і творчої особистості Торо надзвичайний вплив мав Ральф Волдо Емерсон (Ralph Waldo Emerson, 1803–1882), наймовірної потужності авторитетний мислитель ХІХ ст., настанови якого стосовно практичної реалізації утопічної ідеї сучас-

ники сприймали як пряму вказівку до дії. Для Емерсона сучасні політичні утопічні вчення (Сен-Симона, Оуена, Фур'є) мали сенс лише крізь призму національної пуританської редакції міфу про втрачений рай. Емерсон, відгукуючись на актуальні рефлексії стосовно практичної можливості реалізації утопічних проєктів, писав у характерній для літератури романтизму притчово-афористичній манері: "Кожна душа будує собі дім, а поза тим домом – світ, а поза тим світом – рай. Все, що мав Адам, все, що Цезар зміг, ти маєш і можеш. Адам називав своїм домом рай і землю, Цезар називав своїм домом Рим; ти, можливо, називаєш свій майстернею шевця, а, може, це сотня акрів зораної землі або мансарда вченого. Все одно: лінія за лінією, цятка за цяtkою, твої володіння рівновеликі їхнім, хоч і не мають красивих назв. Тож будуй свій світ" [1, т. I, с. 45. Тут і далі переклад наш – Т. М.].

Як і всі Емерсонові меседжі, наведений фрагмент потенційно багатозначний. З одного боку, мислитель говорить про можливість зміни світу, що готовий до цього й пластично піддатливий, закликає адаптувати його до своїх потреб, а також виступає апологетом інтелектуальної та духовної самодостатності, що й убезпечило статус Емерсона у сьогоденні. З іншого ж боку, слова Емерсона прочитувалися сучасниками у прагматичному ключі – як заклик до практичної діяльності, до утопічного експериментування, як виклик існуючим суспільним інституціям і вираз впевненості у можливості їхньої перебудови. Утопічна думка від початку зароджувалася з вірою в існування можливої альтернативи усталеному ладу, закостенілому чи консервативному, що, у випадку США, було пов'язано ще й з інститутом рабовласництва.

Згідно з дефініцією К. Мангайма, "утопічними вважаються всі ситуативні трансцендентні ідеї (не тільки на рівні висловлених побажань), які так чи інакше спричинили трансформуючий вплив на існуючий суспільний лад" [4, с. 205]. У цьому сенсі ті зусилля, які Емерсон і трансценденталісти разом з іншими учасниками аболіціоністського руху доклали, зокрема, й до боротьби проти рабства, виглядали утопічними, оскільки мали на меті трансформацію суспільства, але, зрештою, і привели до цього.

Втім, ні Емерсон, ні інші американські романтики не належали до політичних радикалів. Есей Емерсона "Природа" (Nature, 1836), цитата з якого наводилася вище, радше був відгуком на теологічні дискусії середини XIX ст., в яких брали участь унітарії, заперечуючи кальвіністську доктрину первородного гріха і обраності спасених, що, на їхню думку, редукувало особисту моральну відповідальність.

Вважаючи за необхідне оновити ідею важливості волі людини, унітарії, спираючись на авторитетність біблійного слова, наголошували, що тільки сама людина у настійливому духовному й моральному розвитку спроможна досягти благодаті. Її матеріальним утіленням бачилася утопія суспільна, реалізована в конкретному спасальному топосі.

На відміну від класичних утопій Т. Мора чи Т. Кампанелли, що прямо декодували буквальну семантику терміна (*utopia*, з грецького *ou-topos* як "немає місця" чи *eu-topos* як "гарне місце"), зображуючи сучасну або футуристичну реалізацію досконалого суспільства в уявному часопросторі, в духовній культурі США XIX ст. концепт "утопії" мав за референт біблійний відповідник "втраченого раю" і бачився суспільним інваріантом його досягнення. Ідея міленіуму, розповсюджена на теренах пуританської Америки, надихала на практичне створення ідеального, Богом натхненного чи осяяного благодаттю суспільства, яке б замінило існуючий порочний лад.

В Америці XIX століття наслідком цих тенденцій стало як розповсюдження різноманітних релігійних общин / комун (за інформацією А. Кейзіна, на початок 1840-х рр. їх було близько 48 [3, с. 113]), так і пошук індивідуальних варіантів реалізації утопічної ідеї – від початку базованої на Біблії, але реалізованої в актуальному соціальному просторі у вигляді конкретного діючого прикладу соціального експерименту.

Емерсонів заклик "будувати свій власний світ" Торо трансформував у так звану філософію "природного життя" (*natural life*), яку намагався втілити, експериментуючи з власним життям на березі Волденського ставка: "Я прагну зустрітися з фактами життя – життєво необхідними фактами, що були б феноменом чи реальністю, яку Господь хотів нам явити, – безпосередньо, лицем до лица. І тому я прийшов сюди" [5, с. 24].

У День Незалежності, 4 липня 1845 року, Торо оселився в хатині на березі Волденського ставка, прагнучи практикою підтвердити сповідувані ним принципи спрощення життя і продемонструвати особисту незалежність від економічної системи засуджуваного ним суспільного устрою. Торо провів на Волдені 2 роки і 2 місяці. Головним здобутком того часу став начерк книги "Волден, або Життя у лісі" (*Walden; or, Life in the Woods*), яка не принесла автору прижиттєвої слави. Остаточний варіант рукопису з'явився набагато пізніше волденського періоду, вже після повернення Торо до Конкорду, а книга вийшла друком лише 1854 р.

Експеримент з власним життям став своєрідним оприлюдненням результатів складних і внутрішньо суперечливих філософських розмислів Торо. Ідейним джерелом філософії Торо була пуританська етика в її трансценденталістській редакції. Перебуваючи під потужним впливом Емерсона, на землі якого він і здійснив свою ескападу, Торо поділяв його пантеїстичне бачення світу природи як вияву абстрактної деперсоніфікованої трансцендентної духовності. Його віра в існування "над-душі" чи божественної сили, що керує усім створеним, знайшла, крім звичного для романтиків шеллінгіанства, опертя у буддизмі.

Торо належить перший англійський переклад "Сутра Лотосу" (The Lotus Sutra, or Sutra on the White Lotus of the Sublime Dharma). "Сутра Лотосу" вважається однією з найбільш важливих і значущих сутр, власне, свідченням того, як Шак'ямуні вдавався до різних засобів передачі знання, використовуючи весь спектр емоцій для його ефективного засвоєння. "Сутра Лотосу" в ХІХ ст. перекладали представники різних буддистських шкіл по всій Азії, що пояснюється її просвітницьким спрямуванням. Ця Сутра переповідає іманентну та універсальну істину, відому як сутність Будди, тобто втілення життя як такого, що переконливо ілюструє концепцію егалітарності як засадничого принципу універсуму. Тобто знання постає відкритим і доступним будь-якій людині, незалежно від раси, статі, соціального стану чи освіти.

Проникливе споглядання і вживання в природу, максимально можливе розчинення в ній постулюється як передумова пізнання одвічної та всезагальної істини, осягання якої потребує певної поведінкової моделі й невтомного самовдосконалення. Ці ідеї кореспондували сповідуваному Торо своєрідному пантеїзму, згідно з яким Господь – це радше абстрактний абсолют, своєрідна матриця буття, що уформує природний канон етичного та естетичного ідеалів. Спостерігаючи природу, Торо почувається, "наче в майстерні митця, який сотворив світ і мене самого", адже людські форми являють прямий доказ видимого зв'язку людини з універсумом: "... плоть нашого пальця має форму застиглої краплі. Пальці рук і ніг – це застигли струмочки танучої маси тіла". Для Торо очевидно є необхідність іншого, ніж традиційне, ставлення людини до природи, пошук відмінних від узвичаєних принципів і підходів у осмисленні стосунків індивіда й спільноти / держави. Торо наче виводить духовний світ особистості за межі системи державно-правових відносин і максимально дистанціює їх. Ці настрої Торо посилив факт його арешту, що остаточно переконав у необхідності переосмислення й пере-

структування взаємин індивіда й суспільства. У 8 розділі "Волдена" Торо описав обставини свого арешту і ніч, проведена в ув'язненні, яку промовисто назвав "Мої в'язниці", маючи за референт популярну в XIX ст. книгу італійського християнського мисленика Сільвіо Пелліко.

Буття серед природи для Торо було не ізоляцією, але єднанням з величчю космосу, включенням до внутрішнього світу людини його гармонії й краси. Природа, зв'язався Торо, сама по собі "благодатне співтовариство". Тому людині важлива не близькість до натовпу, до "держави, яка не має ні вищої мудрості, ні порядності, а тільки потужну фізичну силу" й "може фізично знищити мене" [5, с. 11], але до природи, як "вічного джерела життя: так верба росте біля води і саме до неї тягнеться своїм корінням. Для різних натур це будуть різні місця, але саме тут і повинен копати свій льох істинний мудрець..." [5, с. 88]. Торо на різні лади варіює ідею самотності як запоруки ідеального душевного і духовного стану самодостатньої особистості, що перебуває в гармонії зі світом, природою і собою: "Я маю своє власне сонце, місяць, зірки і маленький світ..." або "Я б краще сидів на гарбузі, але мав його тільки для себе, аніж був у натовпі на оксамитовій подушці".

Відмінність Торо від Емерсона та інших сучасних йому мислителів полягала не тільки в тому, що він практикою перевіряв свої ідеї, а й довів своє право автономно й успішно будувати власне життя всупереч загальноприйнятим суспільним настановам: "Я не народжений для силування. Я хочу жити на свій власний розсуд". Він підставно вважав право на індивідуальність дарунком і законом природи: "Якщо рослина не може жити у відповідності зі своєю природою, вона помирає. Так само і людина" [5, с. 11, 21].

Торо, ревізувавши і настанови пуританської етики, і фур'єристські проекти трансценденталістів (зокрема, це колонія Брук-Фарм, що існувала в 1841–1847 рр.; в її діяльності брав участь Н. Готорн і художньо репрезентував свій суперечливий досвід у "Романі про Блайтдел" 1852 року), піддав сумніву головний пуританський постулат американської моделі життя – безнастанну працю як запоруку морального порятунку й матеріального успіху: "Людині зовсім не обов'язково здобувати свій хліб у поті лица свого. Хіба що вона пітніє швидше за мене" [5, с. 8]. Торо вирішив для себе ту проблему розумного і виваженого поєднання фізичної та інтелектуальної праці, що стала каменем спотикання у Брук-Фарм.

Розмислюючи над тим, "як чесно заробляти на життя і при цьому не позбавити себе свободи для істинного покликання", Торо, прак-

тичний американець бізнесового ХІХ ст., вирахував, що, працюючи 6 тижнів на рік, він може забезпечити себе всім дотепер необхідним: "Найбільший мій талант – це невеликі потреби" [5, с. 12]. "Спрощуйте, спрощуйте", – повторював Торо.

Філософія Торо – це його біографія, практично раціональна і повчальна. Реалізуючи тезу трансценденталістів про безмежне духовне багатство людської особистості, яка, закріплена суспільними умовностями, уповні розкривається тільки серед природи, Торо для себе тим не менш досить чітко розмежує категорії "solitude / усамітненість" та "isolation / самотність". Перша – усамітненість – необхідна для включення одиниці у макрокосм: "Я вважаю корисним для себе проводити більшу частину часу на самоті. Товариство, навіть найкраще, швидко втомлює і відволікає від серйозних думок". Втім, для Торо абсолютної самотності у природі просто немає: "Хіба наша планета не розташована на Чумацькому Шляху?", або "Я не більше самотній, аніж ручай біля млина, чи флюгер, чи Полярна Зірка, чи південний вітер, чи квітневий дощ, чи перший павук у новому домі" [5, с. 87, 89, 90]. Тож свідоме усамітнення благодатне для людини, бо це шлях до самопізнання і самовдосконалення як необхідна передумова осягання істини божественної природи: "Ми живемо у тісноті й перечіпаємося один об одного. І через це, гадаю, втрачаємо взаємоповагу. Цінність людини не зводиться до її шкіри, щоби треба було безнастанно об неї тертися" [5, с. 89–90]. Самотність Торо долається гармонізованим світом, в якому "ми ніколи не буваємо самотніми і в якому почувась як удома", що дозволяє плекати та увиразнювати свою індивідуальність [5, с. 92].

Торо постійно говорить про "невимовну й безмежну дружелюбність (friendliness), що, наче атмосфера, оточує" його [5, с. 33]. Це, зрештою, приводить до зміни власної самоідентифікації. Він більше не спостерігає відсторонено за дощем, він сам стає часткою – краплиною дощу, "свідомий присутності чогось спорідненого (kindred) зі мною" [5, с. 32]. Власне, Торо виходить за межі означеної Емерсоном тези про розбудову власного життя, центральної у трансценденталістському етосі, стаючи органічною часткою пантеїстичного універсуму.

"Просто і щиро описуючи власне життя" [5, с. 3] у "Волдені", Торо протиставляє його звичному способу життя сучасників, яке називає "глупством" (fool's life). Безнастанна праця, спрямована на здобування візуалізованих і оречевлених матеріальних благ, є "помилкою", оскільки, каже Торо, "краща частка людини невдовзі потоне в землі під компостом" [5, с. 5]. Імпліцитно чи експліцитно, Торо безза-

перечно відкидає спосіб життя, нав'язаний попередниками і сакралізований як національна традиція сучасниками. Він не погодився приєднатися до проєкту Брук-Фарм, хоч і брав участь у попередньому обговоренні, саме через те, що це була спроба покращити і вдосконалити вже існуючу суспільну модель, а не її докорінна революційна зміна. Торо мав на меті і здійснив свою "тиху" революцію: "Мені хотілось би, щоби на світі було якомога більше різних людей і щоби кожен намагався знайти свою власну дорогу. І йшов нею, а не дорогою батька, матері чи сусіди" [5, с. 61].

Волдєнський досвід Горо досить умовно можна вважати утопічним, оскільки це був радше асоціальний, ніж соціальний експеримент. Торо постійно акцентує право на приватність, окремішність та індивідуальність, а головне – пошук власного покликання: "Можливо, я не повинен свідомо і зумисне відмовлятися від мого покликання, щоб творити добро, якого суспільство вимагає від мене, тобто рятувати світ від загибелі; та я вірю, що подібна до моєї, але набагато більша існуюча послідовність дій порятує його" [5, с. 73].

"Послідовність дій", про яку говорить Торо, це усвідомлена ним ритмічність циклів згасання і відродження буття, схожих на цикли, яким підпорядковане життя природи. Подібно до того, як точка у просторі, для Торо, тотожна всесвіту (згадуються відомі рядки В. Блейка про піщинку і космос), так і мить проживання тотожна вічності: "Люди вважають, що істина віддалена від них і простором, і часом, що вона десь за далекими зірками, до Адама і після останньої людини на землі. Так, вічність утримує в собі високу істину. Але час, місце і випадок, все це – сьогодні і тут. Саме божество оприявнює себе у теперішній миті, і вся безкінечність часів не може бути божественнішою... Всесвіт завжди слухняно відповідає нашим задумам" [5, с. 115]. Для Торо присутніми були дана мить і абсолютна вічність, а час, його перебіг не мали ваги чи трансцендентальної значущості: "Час лишень річка, в яку я закидаю вудку. Я п'ю з неї, але водночас бачу піщане дно і переконуюсь, яка вона мілка. Цей мілкий потік біжить повз, а вічність залишається. Я хотів би пити з глибинних джерел, я хотів би закинути вудку в небо, дно якого всіяне камінчиками зірок" [5, с. 117]. Це пояснює причини звернень Торо до сучасників із закликами надати Всевишньому можливості діяти через природу, однією з головних цінностей якої є її свобода: "Природа довкола мене якимось незвично вільна, і ця свобода – її частка" [5, с. 250].

У щоденниках Торо постійно протиставляє створений людиною світ обмежень безмежному світу можливостей Природи: "Я люблю

Природу й через те, що вона – протилежність людству, прихисток, де можна від нього сховатися. ... Якби світ був тільки царством людини, я не зміг би виструнчитися на повний зріст і втратив би всяку надію. Світ людини для мене – кайдани, світ природи – свобода" [5, с. 252].

Створена Торо утопічна філософія, реалізована у Волденському експерименті, не була сприйнята сучасниками, які мали його за напівбожевільного дивака. Але з часом і філософія Торо, і його життєва практика стали надихаючим прикладом для різноманітних комун гіпі, "зелених" та всіх інших соціальних та індивідуальних (дауншифтинг) намагань повернутися до природи, на які багатий суспільний досвід ХХ–ХХІ століть.

Сьогодні Торо вважають предтечею "зеленого анархізму" / еко-анархізму / екоутопізму. Ці синонімічні терміни позначають політичні філософські школи і суспільні рухи, що ставлять за мету боротьбу за екологію, веганство / вегананархізм (Торо вважав ознакою цивілізованої людини відмову від споживання м'яса), звільнення людини, і тварини, та й взагалі знищення всіх цивілізаційних інституцій як форм поневолення живих істот. Єдина пересторога щодо такого беззастережного покладання на авторитет Торо – він нікого не закликав йти за ним, наслідувати його приклад, це був його індивідуальний експеримент, його екоутопія, його власний життєвий вибір: "Якщо людина крокує не в ногу з іншими, це, можливо, через те, що чує іншого барабанщика. Нехай собі крокує під ту музику, що звучить для неї, якою б вона не була".

Торо власним досвідом унаочнив одну зі сформульованих Емерсоном настанов молодій американській нації – довіряй собі, перетворивши її на філософію життя. Думка Емерсона стала і його власним переконанням, упевнившись у якому, він зробив усе для його реалізації: "У Мойсеї, Платоні, Мільтоні нас понад усе захоплює саме те, що вони вміли зневажати книжкову мудрість і загальноприйнятну думку. І говорили те, що думали вони самі, а не оточуючі. Людині слід навчитися розпізнавати й вловлювати відблиски світла, які освітлюють душу зсередини, а не те проміння, що доходить від сузір'я співців та провидців. У кінцевому підсумку, священним є лише одне – неповторність власного духовного світу" [5, с. 112].

Навряд чи буде вповні справедливим звести пошуки Торо "до спроби побачити Бога" [2, с. 163]. Певніше, прожите й написане ним є утопічною притчею про можливість самооновлення і самоствердження через усамітненість, раціональне обмеження потреб і єднання з природою: "Життя слід проживати делікатно й витончено, наче зірвану кимось квітку" [5, с. 75].

Висновки. Таким чином, репрезентований варіант екоутопії – робінзонада Торо – означила цілком певне жанрове спрямування американської романтичної утопії XIX віку. По-перше, вона є однією зі спроб відродження омріяного батьками-засновниками "Нового Едему", про що свідчить широке використання пуританського етосу на концептуальному та вербальному рівнях. По-друге, створена на сторінках "Волдена" екоутопія прямо протиставляється існуючим державним і суспільним інститутам, які не відповідають ідеальній нормі. По-третє, антитезою романтичній утопії слугує образ в'язниці, що набуває символічного характеру. Цей образ маркує тотальну несвободу індивіда в умовах проклямого демократичного суспільства, порядком від нівелюючого впливу якого може стати повернення до природи як джерела оновлення й незнищенної вітальності. Через це американська утопія прибирає виразні риси пасторальності, що стає однією з жанрових ознак національної літератури, успадкованих і розвинених митцями наступних століть – від Брета Гарта і Джека Лондона до Ернеста Гемінгвея і Джона Апдайка.

Основою для художнього творення екоутопічного світу слугувала практична діяльність, власний досвід митця, що, з одного боку, привело до задіяності біографічно-фактуального начала в художньому, а з іншого, практикою підтримало валідність обраного до реалізації проєкту. Створюючи свій варіант утопічного темпосвіту, Торо цілеспрямовано формував і відповідний тип комунікації. Для нього присутньою була безпосередня експлікація закладеного в тексті меседжу, інформативно стабільного, незалежного від часу і простору, що, до речі, стало одним з факторів запиту на його ідеї в новітній час. Видається, що найголовніша відмінність створеного Торо американського варіанта романтичної екоутопії від європейських відповідників полягає в його адресації сучасникам, в його практичній зреалізованості в сьогоденні, в його спрямованості на ефективність, навіть утилітарність суспільного резонансу, тобто відвертій орієнтованості на реальну зміну умов суспільного співжиття. Як писав Торо: "Неможливо охопити неосяжне, але те, що людина не в змозі зробити все, зовсім не означає, що щось можна робити погано" [5, с. 8].

Так, пуританська форманта, актуалізуючи конкретні проблеми певного історичного часу, підключивши їх до міфогенного простору національної ідеї, долучилася до формування одного з провідних жанрів американської літератури, а саме екоутопії. Вона стала не тільки соціальним, а й художньо-естетичним відгуком на втрату міфу про Едем як прямого результату реалізованого суспільством

теодиційного вибору – засадничого пуританського концепту, збереженого духовною традицією.

Література

1. Emerson R. W. The Complete Works. Centenary Edition. 12 vols. Boston: Houghton, Mifflin and Co., 1903/1904.
2. Hoehfield G. New England Transcendentalism. American literature to 1900. London: Sphere Book, 1986. P. 135–168.
3. Kazin A. An American Procession. Cambridge: Harvard UP, 1996.
4. Mannheim K. The Utopian Mentality: An Introduction to the Sociology of Knowledge. Harvest Books, 1936.
5. Thoreau H. D. Walden, or Life in the Woods. N. Y.: Library of America, 1985.

T. V. Mykhed

Doctor of Philology, Professor, Professor at the Foreign Literature Department, Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

"Live Your Own Life": Henry David Thoreau's Ecotopic Reflections

The article is devoted to the analysis of the ecotopic ideas of H. D. Thoreau, his attempts to put them into practice during the Walden experiment, which was implemented in the context of philosophical reflections developed by transcendentalists and R. W. Emerson. Utopian projects, embodied in the form of various kinds of communes, in Thoreau's case took the form of anarchist rejection of civilization, self-isolation and maximum approximation to Nature, which he understood as the perfect model by which the human spirit and body were formed. These ideas of Thoreau were inspired by the "Lotus Sutra" he had translated. One of its main points is "to become a Buddha, like grass or a tree", which meant enlightenment, self-realization as a person according to one's nature, despite other people's examples or patterns. Thus, the idea of individual ecotopia was based on, besides the national Puritan concept of searching for a lost paradise, Emerson's / transcendental self-reliance, Romantic individualism and the conflict of a unique personality with society, the Eastern mental practices of enlightenment and self-determination as cultivating the "fruit of the Buddha". Emerson's message "build your own world" Toro transformed into the so-called philosophy of "natural life", which he tried to realize by experimenting with his own life on the banks of the Walden Pond. He said that he wanted to meet with the facts of life – vital facts that would be a phenomenon or reality that the Lord wanted to reveal – directly, face to face. Therefore, on Independence Day, July 4, 1845, Toro settled in a hut on the banks of the Volden Pond, trying to confirm in practice his principles of simplifying life and to demonstrate personal independence from the social system that he rejected. Thoreau spent 2 years and 2 months on Walden. The main achievement of that time was a draft of "Walden; or, Life in the Woods", published in 1854, and its intellectual message remains in demand today. Thoreau's experiment turned out to be in tune with the ideas of modern ecophilosophers, ecocritics, green anarchists, although he, an individualist and an anarchist, never intended to form or lead a party of followers. Thoreau considered conscious solitude to be gracious for a human being. For him, this was the road to self-knowledge and self-improvement as a necessary prerequisite for understanding the truth of the divine Nature. Thoreau was convinced that loneliness is overcome by the harmony of the universe, where a person is never alone and where one feels at home, which allows to shape and emphasize one's personality.

Key words: H. D. Thoreau, Walden, ecotopia, green anarchism, transcendentalism, Buddhism.